

Effectieve woordenschattherapie bij peuters met S-TOS

Siméacongres 11 april 2013

Universiteit Utrecht

RESEARCH CENTRE
FOR INNOVATION
IN HEALTH CARE
HOGESCHOOL UTRECHT

F. Cohen Tervaert
Dr. N. Uilenburg
Dr. E. Gerrits

Inhoud

Woordenschatverwerving

Woordenschatinterventie

Doel pilot

Methode

Woordenschatprotocol

Resultaten

Discussie

Vragen

Referenties

Woordenschatverwerving bij normale taalontwikkeling (1)

Grote variatie woordenschatontwikkeling

Leeftijd	Woordenschatontwikkeling
8 - 18 maanden	Eerste woordje
15 - 24 maanden	Woordenschatexplosie (vanaf 50 woorden)

Goorhuis & Schaerlaekens, 2000

Woordenschatverwerving bij normale taalontwikkeling (2)

- Gemiddelde woordenschat van eentalige Nederlandssprekende 4 jarigen = 1000 - 5000 woorden.
- Vanaf 4 jaar 1000 - 2000 nieuwe woorden per jaar erbij
 3 tot 7 nieuwe woorden per dag.

Verhallen & Verhallen (1994)

Woordenschatverwerving bij S-TOS

Afwijkende woordenschatontwikkeling	Literatuur
Eerste woordje vertraagd → leeftijd 2 jaar of later	Bishop (2006)
Beperkte receptieve en expressieve woordenschat	Bishop (2006)
Meer moeite met leren nieuwe woorden	Brackenbury & Pye (2005) Sheng & McGregor (2010) Steele & Mills (2011)
Meer herhaling nodig om nieuwe woorden op te slaan in lexicon	Gray (2003)
Met name nieuwe werkwoorden leren moeilijk	Leonard & Deevy (2004)

Woordenschatinterventie literatuur

Uit Engelse meta-analyse (Marulis & Neuman, 2010) blijkt:

- ✧ Taalontwikkeling van jonge kinderen heeft profijt van woordenschatinterventie

Nog geen effectstudies woordenschatinterventie bij Nederlandstalige kinderen.

Woordenschatinterventie NSDSK

Huidige woordenschatinterventie behandelgroepen voor peuters met S-TOS bij de NSDSK:

- Taalmethode *Peuterpraat*

Geen specifieke taalmethode voor peuters met S-TOS beschikbaar

- Per thema woordenlijsten ontwikkeld voor 3 verschillende taalniveaus (Kruythoff & Diender, 2011)
- Geen uniformiteit tussen logopedisten (woordenschatinterventie)

Woordenschatinterventie S-TOS

Voldoende grote woordenschat nodig voor schoolsucces
(Beitchman, Jiang, Koyama, Johnson, Escobar, Atkinsin, Brownlie & Vida, 2008)

Expressieve woordenschat peuters S-TOS vaak te klein bij
aanvang basisschool (<1000 woorden)

→ Effectieve woordenschatinterventie essentieel voor
deze doelgroep!

Doel pilot studie

- De effectiviteit onderzoeken van woordenschatinterventie middels een woordenschatprotocol in vergelijking met het reguliere behandel aanbod bij NSDSK behandelgroepen voor peuters met S-TOS

Design pilot studie

pretest

- Voormeting
- Benoemtaak met 25 doelwoorden en 25 controlewoorden

interventie

- 12 weken interventie:
- Woordenschatprotocol (exp groep)
- Regulier therapie aanbod (controlegroep)
- Dezelfde doelwoorden

posttest

- Nameting
- Benoemtaak met 25 doelwoorden en 25 controlewoorden

Methode

Pilot studie

Participanten experimentele groep: n = 12   controle groep: n = 10

22 kinderen; 7 meisjes en 15 jongens (gem.
kalenderleeftijd 3;3 jaar)

Groep gestratificeerd op taalniveau (1;3 - 1;10 jaar; 1;11 -
3;0 jaar en 3;0 - 5;0 jaar) → random toewijzing

Voor en nameting

Expressieve woordenschat van 50 themawoorden met
benoemtaak (plaatjes benoemen) getest

Woordenschatprotocol (1)

- ✧ Protocol = evidence-based woordenschatinterventie
- ✧ Aanbevolen aanpak woordenschat volgens wetenschappelijke literatuur
- ✧ Aanbevolen intensiteit en duur volgens wetenschappelijke literatuur
- ✧ Aanbevolen manier van woorden aanbieden volgens best-practice
- ✧ Doelstelling, materiaal, aanpak, etc werd zo specifiek en concreet mogelijk beschreven

Woordenschatprotocol (2)

- ✧ 12 interventiesessies in 4 weken
- ✧ Sessie: beginsituatie, doel, werkwijze, materiaal, resultaat en aandachtspunten logopedist
- ✧ Methode Met Woorden in de Weer (van den Nulft & Verhallen, 2009)
- ✧ Werkwijze = semantische scripts
- ✧ Voor S-TOS toegevoegd: extra veel herhaling en fonologische en semantische cues
- ✧ 2 x 12 scripts: thema Zomer en thema Dierentuin

Woordenschatprotocol (3)

Basis van het protocol: het Viertaktmodel (Verhallen & Verhallen, 1994)

Fase viertakt	Doel van de fase van het viertakt
1. Voorbewerken	Creëren van een gunstige beginsituatie: juiste context, activeren voorkennis, kinderen betrokken maken.
2. Semantiseren	In de context het aanbod van de nieuwe woord(en). Woordbetekenis uitleggen.
3. Consolideren	Woord en behandelde betekenis worden geoefend, het woord moet in het mentale lexicon ingebed worden.
4. Controleren	Elk nieuw woord wordt teruggevraagd.

Doelwoorden woordenschatprotocol

- Set van 25 doelwoorden per thema geselecteerd van NSDSK woordenlijsten (Kruythoff & Diender, 2011)
- 18 zelfstandige naamwoorden en 7 werkwoorden
- Van alle 3 de taalniveaus woorden geselecteerd

Opzet interventie

- Instructie logopedist uitvoeren woordenschatprotocol

Experimentele groep

woordenschatprotocol 15 minuten per sessie, 3 keer per week, 4 weken lang = 12 sessies

+ reguliere behandelaanbod

Controle groep

Reguliere behandelaanbod

(= thema activiteiten a.h.v. *Peuterpraat* en interactief voorlezen)

Resultaten

Pilot studie

- ✧ Significant verschil experimentele en controle groep in aantal geproduceerde protocol doelwoorden versus gematchte woorden
[$F(1,15) = 9.196; p < .05; \eta_p^2 = .380$]
- ✧ De experimentele groep heeft **4 x zoveel** doelwoorden geleerd met protocol dan controle groep
- Geen verschil in aantal nieuwe werkwoorden geleerd tussen experimentele en controle groep

1 outlier: 0 woorden geproduceerd → data 21 kinderen geanalyseerd
Repeated Measures ANOVA

Discussie (1)

Pilot studie

- Directe instructie (Brackenbury & Pye, 2005) en extra herhaling (Gray, 2003) in woordenschatprotocol: Viertakt en extra lang de fase consolideren
- Beide groepen meer geproduceerde woorden op nameting versus voormeting.
MAAR experimentele groep meer protocol doelwoorden dan controlewoorden geleerd!

Discussie (2)

Pilot studie

- Woordenschatprotocol in 12 sessies en 15 minuten per keer (Marulis & Neuman, 2010)
- Verschillen per taalniveau in aantal nieuwe woorden: taallft. 3;0 - 5;0 jaar meest profijt protocol

Taallft. met grootste woordenschat

Aanbevelingen werkveld

- Woordenschatinterventie aanbieden met directe instructie aan peuters met S-TOS met Viertakt
- Veel herhalen!
- Naast zelfstandige naamwoorden, ook werkwoorden aanbieden

Vragen?

Referenties

Beitchman, J.H., Jiang, H., Koyama, E., Johnson, C.J., Escobar, M., Atkinson, L. Brownlie E.B. & Vida, R. (2008). Models and determinants of vocabulary growth from kindergarten to adulthood. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, volume 49:6, 626-634.

Bishop, D.V.M. (2006). What causes specific language impairment in children? *Current directions in psychological science*, volume 15, 217-221.

Brackenbury, T. & Pye, C. (2005). Semantic deficits in children with language impairments: issues for clinical assessment. *Language, Speech and Hearing Services in Schools*, volume 36, 5-16.

Goorhuis, S.M. & Schaerlaekens, A.M. (2000). *Handboek taalontwikkeling, taalpathologie en taaltherapie*. Utrecht: De Tijdstroom Uitgeverij.

Gray, S. (2003). Word-learning by preschoolers with specific language impairment: what predicts success? *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, volume 46, 56-67.

Kruijthoff, A. & Diender, M. (2011). *Handleiding bij woordenlijsten Peuterpraat*. Interne publicatie NSDSK, Amsterdam: NSDSK.

Referenties

Leonard, L.B. & Deevy, P. (2004). Lexical deficits in specific language impairment. In: L. Verhoeven & H. Van Balkom (Ed.), *Classification of developmental disorders: theoretical issues and clinical implications* (pp. 209-234). Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

Marulis, L.M. & Neuman, S.B. (2010). The effects of vocabulary intervention on young children's word learning: a meta-analysis. *Review of Educational Research*, volume 80, no. 3, 300-335.

Sheng, L. & McGregor, K.K. (2010). Lexical-semantic organization in children with specific language impairment. *Journal of Speech, Language and Hearing Research*, volume 53, 146-159.

Steele, S.C. & Mills, M.T. (2011). Vocabulary intervention for school-age children with language impairment: a review of evidence and good practice. *Child Language Teaching Therapy*, volume 27, no.3, 354-370.

Van den Nulft, D. & Verhallen, M. (2009). *Met woorden in de weer. Praktijkboek voor het onderwijs*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.

Verhallen, M. & Verhallen, S. (1994). *Woorden leren, woorden onderwijzen*. Hoevelaken: CPS, Christelijk Pedagogisch Studiecentrum.